

КАЛЬВІН [Calvin, латиніз. Calvinus, франц. Cauvin (Ковен)] Жан (10.VII 1509, м. Нуа-йон, тепер деп. Уаза, Франція – 27.V 1564, Женева, Швейцарія) – діяч *Реформації*, основоположник кальвінізму. Здобув філософську (колеж Монтегю, Париж), юрид. (ун-ти міст Орлеана та Буржа) і теол. (Королівський колеж, Париж) освіту. Під впливом М. Лютера став схилитися до *протестантизму*, 1533 зрікся католицької церкви. 1534 у зв'язку з гоніннями на протестантів утік з Франції до м. Базеля (Швейцарія). Тут вийшла його основна праця «Настанова у християнській вірі» (1536) з викладом нового віровчення і системи філософської думки – кальвінізму. Того ж року перебрався до Женеви, де перемогла Реформація.

Суть теол. доктрини К. полягає у всевладності Божого промислу над людьми, ідеї безумовного панування волі Всевишнього. Бог наперед призначив одних людей до спасіння і блаженства, інших — до погибелі. Ін. відмітною особливістю доктрини К. став «мирський аскетизм», що виражався у закликах до простоти життя, безрежливості. Характерною рисою вчення К. є жорстка нетерпимість до будь-яких ін. реліг. поглядів. Суворість доктрини доповнювала і завершувала політична практика К., який у 1541–64 керував Женевською консисторією. Ця консисторія фактично підкорила

Ж. Кальвін.

собої магістрат міста. За жителями було встановлено нагляд, майже цілковитий регламентації підлягали різні сторони сусп. життя. За найменше порушення встановлених норм призначалися тяжкі покарання, стали звичайними страти тих, кого вважали еретиками. У своїх дослідженнях К. не обмежувався богослов'ям. Орієнтуючись на бібл. засади, він виклав власні погляди на політику, сусп-во, д-ву і право. За К., д-ва — природне утворення, яке виникає із соціальної спонуки, закладеної у людину Богом. К. попереджав як про небезпеку ототожнення д-ви з Царством Божим, так і щодо помилкової думки, ніби вони не мають нічого спільного між собою. Він визначив ряд обов'язків уряду: підтримувати церкву; регулювати життя гр-н, зміцнювати правосуддя; дбати про благополуччя сусп-ва тощо. К. поблажливо ставився до невеликих за розмірами держав, яким під силу усунути внутрішню небезпеку надмірної концентрації влади в руках уряду. Визнавав перевагу аристокр. правління або певної комбінації аристократії і демократії для країн Європи. При цьому посилався на те, що воля самодержців рідко узгоджується з правосуддям і благочинням. На думку К., монархи не наділені мудрістю і проникливістю, які необхідні для пошуку найкращого рішення. Засуджуючи феод.-монарх. кола за їх сваволу і беззаконня, К. водночас проголошував усяку владу Божою. Згідно з концепцією держ. правління К., гр-нин не має права повставати проти уряду або зневажати закони своєї д-ви навіть тоді, коли його жорстоко переслідують за віру. Послідовно обстоюючи обов'язок сліпої покорі, К. стверджував, що гр-нин не може вибирати

на власний розсуд, яким законам підкорятися, а яким ні. Він вимагав неухильного дотримання законів в ім'я високої ідеї богопослуху. Закон однаково обов'язковий як для королів, так і для підданих. Право покарання правителя, що порушує свій обов'язок, належить Богові, а не його підданам. Лише в покорі правителів Богу є виправдання земної влади. Відкрита непокоря та усунення тирана допустимі, на думку К., лише тоді, коли використано засоби пасив. опору, вичерпано всі лег. форми б-би.

Тв.: Наставление в христ. вере, т. 1–2. М., 1997–98.

Лит.: Гарин И. И. Кальвин. Х., 1994; Митер Г. Х. Основы кальвинизма. СПб., 1995; Себайн Дж. Г., Торсон Т. Л. История полт. думки. К., 1997.

В. І. Тимошенко.